

Pretulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu V.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressede de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 71.

Sibiu, Mercuri 8/20 Septembre.

1882.

Romanii romani sunt?

Onorat. publicu vediendu inscrierea: „Romanii romani sunt?“ va dice de securu că acésta întrebare este fórte curiósá. Asia e. Inse binevoitorii nostrii cu interesarea lorú fačia de noi, inpingu lucrurile acolo, in cátu cauta se punemu seriosu întrebarea: óre suntemu noi aceea ce suntemu?

In anulu trecutu se infintia in Budapest'a o catedra pentru antropologia, la care se denumi de profesor dr. Aureliu Török. Densulu, cá profesor si omu invetiatu ce e, promite cá in totu semestrulu va publicá câte o fascióra antropologica; cea de ántaiu a si aparutu. In acea dnulu Török ia la censura inainte de tóte capetinele romaniloru si le mesura in atáte forme, in cátu din cifrele cele multe, ce'i esu, numai o particea se luamu, si cu aceea s'aru poté sterge tóte detoriile Ungariei, ma ar remané si unu capitalu insemnatu, din usur'a caruia s'aru sterge si deficitele acelea din anu in anu.

Dupa atáte mesurature dice apoi dn. Török, cá in Transilvani'a romanii sunt cei mai scurti la capu. Bine cá nu si la minte; sau demustrarea acesteia va urmá in fasciórele urmatórie? In fine resulta dupa dn. Török, cá capetinele romaniloru din Transilvani'a se abatu esentialmente dela capetinele romaniloru vechi.

Inse atáta nu e destulu dnului Török. Mai scrise unu altu articlu despre Baschiri, cari sunt unu poporu ce vorbesce tataresce, pe care inse in tóta form'a voiesce se'lu faca unguru. Dn. Török si in acestu articlu ne trage cá de capu, si dice: numai unu esemplu se atingu, romanii nici cu ajutoriulu afinitatii limbei nu se potu luá de descendentii spirituali ai romaniloru, éra abaterea tipului lorú fisicu marturesce categoricu in contra consanginitatii cu romanii vechi.

Daca aceste sunt mesuraturele si rezultatele sciintiei, ale antropologiei, atunci nu avemu de a face alta, decátu a ne plecá capulu pana in pamentu, si cu mánile lasate in diosu a asteptá pana se va indurá unulu sau altu poporu cá se ne inghitia. Asia dupa dn. Török. Inse istori'a nu ne arata poporu, fia acela ori-cátu de scurtu la capu,

si proprietatile lui ori-cátu de abtute dela proprietatile romaniloru vechi, care se stea cá legatu, si se dica inimiciloru sei: aici sum, imbucati-me. Asia si datorintia nóstra este, cá se dámu fačia si se respingemu cu demnitate asertiunile false si temerarie ale adversariloru nostrii.

Tóte aceste sunt tendentie politice, si scopulu lorú este, cá se ne perdemu increderea in noi, nesciindu nici aceea ce suntemu, óra lumea se se incurce despre noi, cá suntemu unu poporu de origine obscura, fara dreptu la aspiratiuni nationali, si nedemni la alt'a, decátu se inmultimu numerulu unui sau altui poporu.*)

Candu rusii voiau se puna man'a pe romani, cancelariulu Nesselrode scrise in o nota, cá originea romaniloru se perde in intunereculu istoriei, éra altii scriau limpede, cá suntemu slavi, si cá limb'a romana mare parte e slavica. Ci s'au aflatu indata romani si cu simtiu nationale si cu sciintia, cari au aretatu, cá nu suntemu slavi, si nici limb'a nu ni e slavica. De atunci s'a facutu lumina si lumea cunoscendu limb'a romana, nici adversarii nostrii, cá dn. Török, nu mai cutédia se dica, cá limb'a ni e slavica, sau cá noi se fimu slavi.

Renumitulu Virchow, trecendu prin Bucuresci, cu multa arogantia a fostu declaratú, cá capetinele romaniloru nu sunt romanesce. Inse totu Virchow a fostu, care se luptá pe mórte in contra lui Bismarck. Bismarck, omulu sangelui si ferului, maniandu-se pe urma, a aruncatu departe pe Virchow, a mersu pe calea sa, si eluptandu succesele cele mai mari pentru germani, se facu diplomatulu primu in lume. Si Virchow? Virchow se facu nula pe terenulu politicu. Avemu tóta credinti'a, cá asia

*) Aveti tóta dreptatea, sunt „tendentie politice“; dara incaí daca aru fi acelea pure, demne de caracterulu unoru barbati de statu, cari tindu la scopuri mari; avemu inse si au avutu parintii nostrii o suma de exemple, in care ómeni de ai sciintiei au fostu si mai sunt pana in dio'a de astadi luati in soldulu barbariloru de statu si alu guberneloru, cá se scria despre romani pe bani, pe simbria, pe inaintari in functiuni asia cum convine politicei lorú. Nu ne pasa nóue ori-de ce origine européna se fimu, dara nu vomu suferi nici-odata minciuni si absurditati patente.

Red. Obs.

se va intemplá si pe terenulu antropologicu, celu puçinu fačia de noi.

Antropologi'a se desvolta abia acuma; anume cea comparativa, si invetiatii au se mai comitta multime de erori, pana voru esí la adeveru. De alta parte noi suntemu dedati a vedé ratecindu invetiatii. Dr. Büchner se scolá chiaru in contra lui Ddieu intr'unu opu alu seu. In acela elu ataca firesce si crestinatatea, si ce dice? cá crestini au arsu bibliotec'a renumita din Alexandri'a. Tóta lumea scie, cá mohamedanii au arsu acea biblioteca, deci dr. Büchner nici atáta nu scie; ce scie dara?

Dn. Török dice, cá capetinele mesurate de densulu sunt adeveratu de ale romaniloru, la cari le-a insemnatu elu insusi numele, etatea, loculú nascerei, religiunea, ocupatiunea si inaltimea. Inse nu a patitu si densulu asia cá mine? Si eu am inmormentatu d. e. pe Franz Reich si pe Domokos Ferencz, cá pe romani, totu dupa insemnarile, protocolulu si atestatulu mediculu. Despre Franz Reich póte scí ori-cine, cá nu e romanu, despre Domokos cugetam si eu dupa medicu, cá va fi romanu, inse dupa aceea imi spusera altii, cari l'au cunoscutu, cá sum insielatu, cá-ci Domokos a fostu unguru si calvinu. Asia si mesuraturele dnului Török sunt óre bine facute? Si de unde cunoscú antropologii de astadi craniele si creerii anticiloru Romani dintre anii 100—300 dela Chr.? Si óre ani 1777, de candu suntemu aici, mai puçinu facu de cátu cá cu ceva diferentia de capetina se potemu fi descendentii romaniloru vechi?

Dn. Török ni denéga si facultatile spirituali ale anticiloru Romani. Póte fi cá elu se tine de acei cari ni-aru denegá orice facultate, si aru vof cá se fimu numai materialu de contributiune si de tunuri, cum a aflatu unu unguru cu ánima buna, cá tinu pe romanii de aici, din tier'a numita a Avasiului.

Totu unu unguru, din Ploiesci, a numitu, cu inceputulu belului dintre rusi si turci, pe romanii de acolo eroldi cu pinteni de paie, éra o fóia un-gurésca de aici a scrisu atunci: Tréca numai romanii Dunarea, cá turcii voru avé se trimita numai unu batalionu pe densii, si Europ'a nu a vediutu inca, ce fuga voru face, de frica toti voru sarí in Dunare.

Foisióra „Observatoriului“.

Dlu Slavici si serbarea „Romaniei June“ intru onórea „Convorbiriloru literare“.

„La langue est leur (des Roumains) marque de noblesse au milieu des barbares“. Edgar Quinet. „Audiatur et altera pars“.

(Urmare.)

Au nu aveamu dara dreptu, candu mai deunadi (in „Famili'a“ a. c. pag. 164) afirmamu, cá directiunistii, in imaginatiunea lorú camu inferbentata, pe câmpulu culturai limbei si literaturai rom. celu de trei patru secle descelinitu si, mai alesu de pe la finele seclului tr. incóce, din ce in ce mai bine cultivatu, nu vedea decátu unu mare nimicu, din care densii se credea predestinati a ne creá cá cu vócea celui Atotputinte, cá cu o vérga magica, chiaru primele elemente ale literaturai?

„Stare chaoticá“? Dá, are dreptu dlu Frunza. Cumplitu de mare si inforatoriu de negru a fostu chaosulu, in care éra invaluita originea si firea limbei romane, cum si a poporului, ce o vorbiá. S'a pofritu, precum éra si bine observa dlu Fr., „lupta mare“ si lunga de trei secle, pentru cá incepundu dela Luc'a Str. Lupu, prin elu si unii cronicari si scriitori de dupa densulu, apoi prin pleiad'a nemuritoriloru nostri literati de pe la finele seclului precesu si inceputulu celui presinte, éra dupa acea prin Asachii, Eliadi, Cipari si soçii lorú de opintiri eroice, incetu pe incetu chaosulu si intunereculu se se respésca; lumina, cá cea a sórelui la médiadi, se se faca; scrierea romanéscai cu litere strabune se triumfe, prin anii 1850—60, generalu-minte; lumea uimita se ne descopera si recunósca cá ginte latina, cu rari énsusiri militare si politico-cetatiene; in dieceniele 40—50 ale seclului nostru literatur'a rom., alesu poetica, se ajunga la unu anumitu gradu

de infflorire, pe terénulu acesteia redicându-se cele mai maiestóse figure, cu cari pana acum ne putemu mândri; pe urma, in concessiunea si influinti'a reciproca a tóte acesteia, Moldo-Romanii prin anii 1860 se si vedea vechile aspiratiuni politico-nationali mai tóte implinite, ba chiaru fratii lorú ciscarpatini se incépa in estu respectu, totu pe atunci, ceva mai liberu a resufá.

Iéca rezultatele produse de barbati literati si politici ai epocii séu epoceloru „starii chaoticé“! Si nimene cu simtiu de dreptate nu va puté negá, cá tóte aceste asia éra, cá tóte éra fapte complinite, pe candu „directiunea nóua“ abia incepea pe la 1867, in curiósá coincidentia cu inceputulu erei dualistice austro-ungare, a se plamadi. Óre bine óri reu au lucratu acele dieci si sute de barbati literati si politici rom. din timpurile „starii chaoticé“? Judece lectorulu nepartinitoriu, aducéndu-si aminte de dis'a scripturai, cá „din fruptele lorú i veti cunósce pe densii“.

Cu adeveratu s'a recerutu, repetimu, „lupta mare“, indelungata, eroica, cá nemuritorii nostri predecesori prin sfortiarile lorú de multe-ori supraomenesci se póta fránghe ghiati'a, se oblésca calea si se ne inaltie pe acea trépta de progressu omnilateralu, pe care vediendu-ne strainii amici trasalta de bucurie, éra inimicii se infióra si ingrozescu. Au trebuitu se se tèmeple tóte acesteia, pentru cá apoi se vie directiunistii, se se instaleadie in casa si la més'a gata, si se cutédie „a secerá unde n'au semenatu, a aduná unde n'au respítu“. Dá, se incépa a negá întregu trecutulú literaturai nóstre, si cu o cutesantia fara parchie in istori'a culturai si civilizatiunii popóreloru, a afirmá, cá pana la aparitiunea densiloru sciintia, limba, filologie, istorie, poesie, literatur'a romana, tóte tóte éra numai minciuna. Dá, se provóce anarchie in formele si peste totu in gramatic'a limbei; se generalisedie in acésta tóte lapedaturele gerguriloru provinciáli partiali, reducéndu-ne estmodu limb'a literara la galimattia de pe la inceputulu seclului; ba pana si cepele egiptene repofindu-le, cá Israelitii de odinióra, adeca si reintroducerea litereloru cirilice in scrierea rom. oftându-o — cam cu sfiéa.

Séu ce alta insémna declaratiunea dlui Frunza, cá 'i este totu un'a, „fia operele nóstre literare scrise cu semne, fia fara semne, fia cu litere cirilice, fia cu ori ce caractre“? Hei, dle Fr., deca ai locui dta din-cóce de Carpati, de siguru ai invetiá dela adversarii Romaniloru („disceres ab hoste“), cá nu e totu un'a a scrie romanesce cu litere latine ori cu cirilice; i-ai audi plângédu-se, cá-ci amu parasitu cirilicele si le-amu schimbatu pe literele strabune. Firesce ei se plángu, nu de flori de cucu, ci pentru cá vedu mai departe decátu lungulu nasului si sciu, ce insemnatu factoru politicu, prea fericitu in rezultatele sale pentru Romani, au fostu literele si adoptarea lorú. Asia vedea si premergatorii nostri, incepédu dela Luc'a Str. Lupu; si totu asia credemu, cá vede in presinte majoritatea departe precumpenitóre a romanimei, esceptionându-se, „uti figura docet“, directiunistii.

Dar ne spune dlu Fr., cá „Junimea“ din Jasi „prin critica a contribuitu in modu insemnatu la renascerea (?) literaturai nóstre din starea-i chaoticá si i-a datu viétia“. Critic'a „directiunii nóue“? Se vedemu ce platesce acésta frasa sonóra, pe care calarescu si ceialalti oratori si disertanti dela festivitatea din vorba. De acea ne si luamu diu'a buna dela dlu Frunza, cá se putemu conversá nitielu si cu dnii Popazu, Halitia, Mer'a si Albini.

Dlu presiedinte alu societatii, C. Popazu, in cuvéntarea sa de deschidere dice intre altele, cá „Societatea Junimea“ prin organulu seu „Convorbiri lit.“ lupta de vreo 15 ani pentru principiulu: Semnulu adeverulu trebuie implantatu in totu loculú cu ori ce jertfa“; astu-felu se introduce la noi celu mai puternicu promotoru alu literaturai, critic'a, carea singura incuragédia adeveratele produse literari si nimicesce ori ce produsu nejustificatu, fara forma si fara cuprinsu; fačia de starea nóstra literara inainte de 60 de ani e fórte naturala reactiunea, lupt'a, si lupt'a a fostu crâncana, cá-ci se introducea la noi unu ce nou, critic'a, s. c. l.“

Stati se ne uitámu puçinu dreptu in ochii acestoru afirmari si argumentari curiósé.

Inse la Plevn'a romanii au invinsu si antaiu si pe urma, loru s'a datu si Osman neinvinsulu, dicendu: a v'otra e glori'a. Dupa aceste totu unu unguru a scrisu din Romani'a, ca romanii au invinsu infanteri'a prima din lume, cea turcesca, si asia stau intr'unu gradu cu ori-care ostire din lume, era Garibaldi a declarat, ca portarea romanilor arata virtutea vechia romana; si totusi se nu fimu romanii? Asia facu romanii fruntea si in armat'a austro-unguresca, numai catu aici de si castiga ei batali'a, totusi altii invingu.

Spiritulu unui poporu ilu arata melodiele si cantecele aceluia. Nu este poporu, in melodiele caruia se fia atata finetia, fantasia, viatia si sublimitate, ca in melodiele poporului romanu, si asia sunt si cantecele aceluia. Romanii vechi au fostu poporu classicu, ci in acestu respectu totu asia e si romanulu de adi. Poetii classici cu tota art'a si sciinti'a loru ajungu la culme, nu ca se intréca, ci daca sunt in stare, ca se imitedie cantecele poporului romanu. Eu cunoscendu acestu geniu alu romanului, aveam presimtirea, ca la Montpellier cu cantecele ginteii latine unu romanu va fi premiatu. Asia se si intempla, ceea ce am si scrisu premiului Alexandri. Ce idei maiestatiche si ce stilu lapidariu numai in asta unica strofa populara:

M'am suitu la munte 'n diori,
Si-am prinsu fulgerulu din nori,
Si de susu din inaltime
L'am isbitu in — tatarime.

Ci dn. Török intielege dora, ca nu amu facutu progresu ca alte popora culte. Mare lucru asemene imputare dreptu din partea acelora, cari ei ne impedece. Chiaru si episcopii romani au fostu disu la dieta in Pest'a: „Nu ne fortati cu limb'a un-guresca, ca cu aceea numai ne impedece in cultura.“ Progresulu unui poporu cere multe spese, cari ori-unde le pune poporatiunea si statulu. Noi damu darile cele multe pe teatrele un-guresci, pe scolele un-guresci si pe tote scopurile un-guresci, inse noue ce ne da statulu? Ni se ia si ce puçinu ni s'au datu, ca ajutoriele dela gimnasia de Beiusiu si Brasiovu; asia ce imputare ni se pote face?

In Romani'a nu de multu, numai sub domni'a fanariotiloru, tota cultur'a a statu din limb'a grecesca, si a cant'a pe nasu tropariele grecesci. Inse cu tote ca aici facemu cum potemu, era in Romani'a numai de cativa ani au potutu pasi pe calea culturai, totusi lasandu altele, pe terenulu literariu din partea nostra a romaniloru sunt femeile cele mai renumite; insasi regin'a romana, care e numita membru la doue academii scientifice si care, cum dicu, face epoca in literatur'a romana si germana, care inse e de origine germana; ci e romana Dora d'Istria, Elena Ghica, membru la academi'a sciintieloru de Aten'a. Femeile nu facu ca se se laude un'a pe alt'a, totusi Ida Vegezzi-Ruscala scrie despre Elena Ghica, ca cu geniulu seu sta mai pe susu ca barbatii, ca calitatile ei o facu mai multu singurale decatu rara, si scrierile careia le reproducu tote natiunile.

Ore adeverate se fia, ca directiuniscii se lupta de atati ani, ca semenu adeveralu se fia implantatu in totu loculu cu ori ce jertfa, si ca ei au introdusu la noi mai antaiu si antaiu ca unu ce nou critic'a? Dar atunci predecesorii nostri trebuie ca au propagatu in si prin literatura numai neadeveruri? Dar atunci cum de recunoste ensusi capulu directiunistiloru in anulu acesta („Convorbiri lit.“ 1882 nr. 1), de si camu tardiu si dupa premerse critice pe catu fulgeratore pe atatu si nejuste, ca lucrarile Sincailoru, Maioresciloru, Clainiloru, Balcesciloru s. c. l. promitea ceva? Dar atunci cum de literatori straini in foi straine aflara si afla lucrari de ale acelu predecesori, demne de a fi laudate si prezentate in faci'a Europei culte?

Asia cronicariloru nostri de prin secele XVI—XVIII chiaru si adversarulu celu mai incarnatu alu continuitatii Romaniloru in Dacia antica, Roessler, le recunoste ingenuitatea si sinceritatea intru relatara templamintelor istorice (Romänische Studien); croniceloru sunt traduse de unu Filstich, Picot, precum si unele scripte ale prea invetiatului principe Demetriu Cantemiru de altii, in varie limbi europene; legiferatiunile moldo-romane de prin secl. XVI—XVII stéu'a medianoptei, Petru celu mare, le recunoste de juste si intiepte; codicele lui Mateiu Basarabu (1633—1654), tradusu in latinie de Andreiu Panoniu, este sub numirea de „codex Basarabae“ pretiuitu de eruditi; carticic'a teologica „Florea adeveralu“ din 1750 se afla demna de a se traduce si tipari, inainte cu vreo doue diecenie, latinesce in Rom'a; metodu de critica istorica si de discernementulu faptelor istorice a lui Georgiu Sincai ilu admira unu Edgar Quinet, cunoscintele-i de istoria Romaniloru le lauda adversariulu Eder si consocii; primele gramatice si lucrari gramaticali-limbistice ale unui Sam. Clainu, P. Majoru, Mih. Boiadgi, Joanu Alexi s. c. c. sunt pretioase in ochii eruditiloru europeni si folosite de densii pana in dilele nostre; lucrarile poetiloru nostri inca in prim'a jumetate a seculului presinte incepu a le pretiui totu mai multu unii invetiatii straini, cari unele produse ale Musei romane le si presinta in

Da domn'a nostra romana din Transilvani'a? La concursulu din Montpellier cu cantecele ginteii latine au intratu 56 de opuri, dintre cari 5 au fostu alese ca mai bune si demne de premiatu, si din acele 5 unulu a fostu alu domnei romane din Transilvani'a. Asia roman'a nostra din 55 barbati poeti si scriptori ai natiuniloru celoru mai culte si prime din lume, cu spiritulu si inaltimea cugetelor a intreccu celu puçinu 51 de barbati. Asia ce mai ceru antropologii ca se potemu fi nepotii strabuniloru nostri? Ci asia se vede, ca dnulu Török nu e cunoscutu nici cu lucratorii din piati'a de Satumare. Asta urbe e mai multu un-guresca si calvinesca, totusi nici un-gurii nu baga alti lucratori, pana-ce afla romani. Acesti bieti romani sunt lasati sortiei, sciui si facu, cum 'i invetia spiritulu, capacitatea loru innascuta, si éca intreccu si cu aceea pe alte rasse.

(Va urmá.)

Omoriri insoçite de crudimi selbatece.

s'au intemplat in 13 Sept. la comun'a Kapolna din subprefectur'a Sajo-Szt.-Péter in Ungari'a din caus'a executiuniloru. Din lungile descriptiuni ce aflamu in diarieloru magiare despre acelu casu teribile, scótemu essenti'a in urmatóriele:

Executorulu Zeley, tata la trei prunci si ajutorulu alu mamei sale octogenarie, insoçitu de doi panduri, a esitu la comun'a Kapolna spre a zalogi pentru contributiuni directe, anume dela doi locuitori Tardi Bálint de ani 50 si Toth Jozsef de ani 60 câte o vita mare. Vitele se aflau la campu. Executorulu a esitu acolo ca se le ia; proprietarii loru inse s'au opusu si Tardi a ridicatu baltagulu (ciocanu cu taisiu si cu muchia), ca se tóce in capu pe Zeley; unu panduru apuca baltagulu; in acelu momentu saru altu satenu ca se taie pe panduru cu o cósá. Intr'aceea venira si alti locuitori intre strigate si amerintiari. Zeley si pandurii o luara la fuga spre satu, Tardi, Toth si altii dupa ei. Viedendu Zeley ca nu scapa, scóse revolverulu si trase asupra lui Tardi, carele si remase mortu; dupa aceea fugindu din respoteri si voindu se scape intru o casa, o afla incuiata, asia intru iute intr'unu cotetiu de cele mari facutu din gradele si coperitu cu paie, unde intiepeni usi'a cum a sciutu; ómenii inse voiau se'lu scótiá si de acolo, ca se'lu facea bucati, era Toth Jozsef se incerca se sparga usi'a, Zeley inse'lu inpusca si pe acesta in peptu, in catu preste puçinu isi dete si acesta sufletulu. Distanti'a dela Kapolna la Szt.-Péter este numai de 1/2 óra. Pandurii alergara la subprefectu (szolgabiro), de unde si veni adjunctulu Csomos Bertalan cu alti doi panduri ca se scóta pe executoru din cotetiu, dara poporulu infuriatu era se'i tóce si pe acestia; deci o luara si ei la fuga, apoi se telegrafa la Miscoltiu pentru assistentia armata. Intr'aceea satenii mai infuriati, ca Zeley pusca mereu asupra loru, detera cotetiului focu. Atunci Zeley ridicandu manile cátra

traductiuni publicului francesu, germanu, italianu, anglesu, incepundu dela unele piese de ale betraniloru C. Conachi, G. Asachi, C. Negruzzi pana la cele publicate de H. Stanley in „Roumain anthology“ (Stratford 1856) si la altele mai inainte si mai dupa aceea.

Éca dar, ca strainii in tote timpurile. de candu incepumu si noi a avé o literatura propriu disa séu scrisa, totu aflara si intre productele acesteia câte ceva bunu. Ori ca si citatele lucrari literare-sciintifice si altele asemeni loru sta numai din neadeveruri si minciuni, si dreptu ast'a fura infatiosiate lumei culte? Cu adevratu lucru straniu e si intristatoru totuodata, ca nu paseri straine, ci chiaru romane se ne spurce cuibulu!

Ci se ne mai intrebamu odata: adeveru se fia óre, ca directiunistii au introdusu pentru prim'a óra critic'a, ca unu ce nou, in literatur'a romana? Nimicu mai falsu decatu acestu asertu. Ca-ci — ca se tacemu de G. Sincai, a carui „Cronica“ nu e alta ce, decatu o confruntare si criticare a sute de cronice, scrieri si documente vechie referitóre la Romani; de P. Maioru si J. Budai-Delenu, cari pe la 1805 opurile si tractatele de limba rom. si le trametu unulu altuia espresu spre criticare; si de alte urme mai vechi si mai noue de critica literara rom. incepátore, cine, cesi-cevasi versatu in istoria literaturii nostre, nu-si reamintesce luptele literare de aci inversiunate, cari prin deceniile 30—40, alesu in privinti'a modulului cultivarii graiului nostru, clasara pe scriitorii rom. de atunci, dupa Eliade, in „liberali séu urmatorii lui P. Maioru si P. Jorgoviciu, in moderati séu ambulatori pe auri'a cale de mijlocu, si in conservativi séu mai bine retrogradi“? Cine nu-si aduce aminte de totu asemeni lupte de prin anii 50 ai seculului, ce le luptara la olalta transilvanenii cu fratii de peste munte, mai vértosu moldoveni. cu pena nu numai seriosu criticátore, ci in destule ori intinsa in veninulu satirei si sarcasmului muscatoru?

(Va urmá.)

ei ii rogá intre vaiete si plansete, ca se'i lase véti'a; ca-ci are prunci si o mama ca vai de ea; satenii inse turbati racniau ca elu si toti executorii trebuie omoriti. In acelea momente veni unu altu omu din satulu vecinu si arunca doue patróné (fisice) de dinamitu; o detunatura asurditória si Zeley remane fara unu picioru. Elu rogá éra si pe ómeni ca se'i lase inca véti'a, se le ajunga ca'si perdú piciorulu; ómenii inse sbierau: „sange pentru sange!“ Atunci Zeley dupa-ce facu o rugatiune scurta, isi trase unu glontiu, dupa care a remasu si elu mortu.

„Pesti Napó“, dupa care scóseramu acésta scire teribile, facu asupra ei unu comentariu fórte instructivu. Investigatiunea curge; comun'a e ocupata de ostasime; 8 locuitori sunt dusi in prinsóre. Intemplarea este in sinesi fórte semnificativa, simptome calificativa a sistemii actuale si ea va fi cu atatu mai caracteristica, daca se va adevéri, ca unulu dintre ómenii impuscati de executoru, adeca Tardi Bálint, avea numai acea unica vita cornuta, pe care éra se 'io duca pentru restantia de contributiune.

De altumentrea executiunile se continua fara picu de pauza in totu coprinsulu tieiei. Bani trebuescu guvernului; interesele la datoriele enorme, 51 bataliöne tñute in Bosni'a, excessivele spese facute in scopulu magiarisarei totale, sustinerea cu orice pretiu a miradeloru de familii magiare scapatate, preparative secrete pentru unu resboiu cu Russi'a, acestea si alte lipse reali si imaginate ceru dieci si sute de milióne.

Caletori'a augustei parechi imperatesci la Triestu.

Maiestatea Sa ces. et reg. plecase in septemana'a trecuta in partile meridionali ale imperiului seu. In 16 Sept. monarchulu asista la manevrele marinei imperiale la Pola, care dela 1850 s'a prefacutu in portu militariu fortificatu fórte bine, cu arsenalu minunatu si cu magazine colossali pentru marina, residentia de admiralu, catedrala (Odinióra „Pietas Julia“ cu amfiteatru, cu templulu „Romae et Augusto“). Dela Pola Maiestatea Sa esi la Triestu, unde intraceea ajunsera si Maiestatea Sa imperatés'a si regin'a nostra Elisabetha, cum si I. I. L. L. archiducele Rudolfu si soçi'a sa archiduces'a Stefani'a. Tóta august'a familia descinse in escelentele si uniculu palatu Miramare, edificatu de repausatulu archiduce Maximilianu.

Primirea Maiestatiei Sale imperatului din partea auctoritatiloru si a poporatiunei din Triestu a fostu dupa tote scirile nu numai splendida, ci si caldurósa. Podesta (primariulu, Bürgermeister) insocitu de tote auctoritatile si honoratorii locali, intimpinu pe monarchu cu o cuventare italiana plina de gratitudine cátra dinasti'a Habsburg pentru binefacerile de care avu Triestulu parte in 500 de ani. Mai. Sa respunde totu italianesce in termini binevoitori. Dupa acesteia inaintandu la espositiunea triestina fórte bogata si bine regulata, monarchulu avu se asculte oratiuni din partea directoriloru dela diversele apartamente a le espositiunei, propri'a triestana, croata, bosniaca, un-guresca. Simburele tuturoru respunsuriloru date de cátra Mai. Sa au fostu in scurtu: lauda, indemnu, incuragiare catu se pote mai multa pentru industria, comérçiu, cultura reala, nu fictiva, labóre si castigu pe cale drépta. Poporulu adunatu cu diecile de mii strigá la tota ocasiunea „Eviva“ inmiu; ca-ci de si auctoritatiloru le éra cunoscuta dejá scirea blastemata pe care o atingemu mai la vale, de si toti tineau minte misieli'a de altadata din Triestu cu ocasiunea unei primiri din alti ani, totusi monarchulu a voitu ca multimea nicidecum se nu fia departata din apropiarea sa. Asia a si fostu.

—(Conspiratori.) Se primise la Triestu scirea secreta dela Rom'a, ca irredentistii éra si ámbra cu bombe. Sambata in 16 Septembrie gendarmii aflara la satulu Ronchi aprópe de Triestu doi italieni, a caroru portare li se parú fórte suspitiósa si oprindu'i voira se le visitiede sacii de drumu, unulu inse fugi, éra altulu trase cu unu revolveru asupra unui gendarmu si 'lu vetamá la unu degetu; acum inse italianulu fu trantitu si ranitu, apoi visitatu, dupa care aflara la elu doue bombe bine preparate. Elu isi dete nume de Rossi, se crede inse ca acela e nume falsu; dupa aceea fu inchisu fara nici-unu sgomotu apoi supusu la unu interogatoriu minutiosu.

Alimentatiunea insuficienta si neigienica a tieranului.

„Starea deplorabila, materiala si morala a tieranului romanu este cunoscuta de toti. Elu se hraneste cu malaiu, si modulu cum 'lu prepara nu este totdeauna celu mai nemeritu. Fara ca porumbulu se fia bine coptu, tier-nulu 'lu culege, silitu de trebuintia si, seu 'lu macina indata, seu nemacinatu 'lu asiedia in patulu, in care nu este totdeauna aparatu de ploie si de umediela. In aceste conditii malaiulu devine albiciosu, miröse a mucigaiu si provoca sete si dispepsie. Pe langa mamaliga, tieranulu din unele localitati nu pote adaoga nici puçina carne, nici chiaru puçinu vinu, cari sunt neaparat pentru reinnoirea fortierloru.

Dr. Sutiü „Alienatulu in faci'a Justitiei.“

„Una din cele mai importante cestiuni, de care depinde directu sanetatea si prosperitatea, fia a individului seu a familiei luati in parte, fia a natiuniloru, este fara indoiala alimentati'a.

Dupa cum densa va fi suficienta seu nu, individulu seu poporulu, supusu uneia seu alteia din aceste doue alternative, voru fi intr'o positiune mai multu seu mai puçinu prospera. Cã-ci dupa cum natur'a combustibilulu prin echivalentulu caloricu determina directu o cantitate data de travaliu, totu astu-felu, si mai alesu astadi, munc'a si de aci prosperitatea individului, familiei seu natiunii voru depinde de calitatea combustibilulu, pentru densulu si calitatea alimentatiei de care voru dispune.

Este atãtu de adeverata acãsta comparatie, in cãtu cu aceeași fidelitate putem trage conclusi'a cã, dupa cum cutare locomotiva va produce unu travaliu mai mare, va trece mai departe in spatiu, fiindu alimentata cu carbune in cantitate si calitate superiöra, totu astu-felu si individulu seu o natiune nu va produce o cantitate de travaliu hotaritu si nu va propasi mai departe in timpu, deca cantitatea si calitatea carburului, adica alimentati'a absolutu necesara corectei loru esistentie fiziologice, nu va fi in calitatea seu cantitatea necesara“.**)

Aceste premise fiindu bine stabilite, se intörce mu privirea nõstra din domeniulu speculatiiloru teoretice pe cãmpulu practiculu alu observatiiloru si cã astu-felu se observamu modulu cum se nutresce maiortatea poporatiei Romaniei.

Dupa datele fiziologice ce se cunosc mai multu cã positivu asta-di, se scie cã cantitatea munciei, de aci prosperitatea tieriei, gradulu ei de sanetate; mortalitatea in plus seu in minus; precum chiaru si esistentia unei ginte, in viitoru, seu esistenti'a sa in modu demnu; depindu dupa cum maiortatea poporatiei unei tieri si pentru noi in particularu elementulu romanu, se va nutri, bine seu insuficientu.

Acãsta cestiune este una din cele mai importante si cu parere de reu trebuie a o spune, cã pana acum tare puçini s'au ocupatu in unu modu specialu a descrie relele ce suferimu pe fia care di in tier'a nõstra, din caus'a alimentatiunii nesaneatöse si nesuficiente, ce caracterisedia absolutu maiortatea poporatiunii acestei tieri.

Personele cari au insistatu mai multu asupra acestei importante cestiuni sunt dnii Joanu Jonescu, dr. Felix, dr. Obedenaru si dlu P. S. Aurelianu.

Ceea ce este si mai tristu e, cã nimeni nu s'a ocupatu a dá o buna directiune in acestu sensu si mai alesu a combate esistenti'a postulu, acestu mare reu din deprinderile nõstre religiöse, care adaogatu la relele unei alimentatiunii apröpe insuficiente, e principal'a cauza de morbiditate si de mortalitate in tier'a nõstra. Alimentatiunea devine unu subiectu cu atãtu mai importantu pentru viitorulu elementulu Romanu, cu cãtu se scie, cã tier'a nõstra este un'a din cele mai palustre din Europ'a, trista conditiune, la care se mai alipescu bruscele schimbari de temperaturi, ce constitue adesea ori 500 de diferentia, intre temperaturele extreme ale iernei si ale verei.

In ce priveste alimentati'a poporulu romanu, éta ce gasescu descriu de unulu din distinsii medici romani, dlu dr. Obedenaru.

„Hran'a tieraniloru se compune mai exclusiv de legume, de vardia si mamaliga, unu soiü de aluatu de porumbu, mai puçinu digestivü inca de cãtu polent'a Italianiloru.

Din candu in candu puçina brãndia seu lapte fara untu, puçinu pesce saratu, förte raru carne sarata, numita pastrama.

Acãsta carne sarata si uscata, este adesea ori transformata intr'o multitudine de paduri de ciuperci microscopice (mucedime).

Celu mai reu din tôte este, cã poporulu posteste 185 de zile pe anu. Si ce postu rigurosü! Fara carne, fara oua, fara brãndia, fara pesce! Numai erburi si mamaliga, si ne putem asigurã de inainte, cã va fi atinsu de o dispepsie, o atonie, o prostratie a fortierloru fizice, o incapacitate pentru lucrarea intelectuala, si mai alesu descuragiarea si abaterea morala.

Dupa unu prãndiu de o asia grea digestiune, nenorocitulü colonu simte nevoia de a lua unu condimentu, unu escitantu. Nu trebuie a se gândi la cafea seu la ceaiu.

Vinulu s'a scumpitu peste mesura de vreo 12 ani. Nu remãne nenorocitulü omu din poporu a bea, de cãtu rachiu de grãne, beutura falsificata, celu mai multu timpu.

Si cum serbatorile sunt mai numeröse de cãtu in ori-si ce tierã, ocasi'a de a trece diu'a la cãrciama se presinta förte desu. Cu cãtu serbatorile sunt mai numeröse, cu atãtu lucrarea cãmpulu este neglijata si cu atãtu mai mulfu saracesce colonulu. Acãsta hrana, insuficienta prin calitatea ei, care ostenesce aparatulu digestivü peste mesura, fara a repara pierderile dilnice ale economiei, ar fi mai de suferitu in climatele dulci. (Asi'a minöra, Palestin'a); dara nu este compatibila cu joculu regulatu alu tuturor functiiloru corpulu si crierulu intr'o tierã cã Romani'a, unde domnesce malari'a si unde recelile ernei sunt totu asia de excesive cã si in Crimei'a.

In Aprile si Maiu, febrile diecima copii saateniloru. Si acestu flagelu este cu atãtu mai puternicu, cu cãtu copii au fostu prealabilu debilitati, slabiti, apröpe transparenti prin postulu dela Pasci.

S'ar dice, cã au facutu intr'adensu de au pusu postulu celu mai rigurosü tocmai la inceputulu epoeci, candu miasminele incepu a se respãndi prin aeru cu o mare intensitate. Totu in timpulu postulu tieranulu incepe lucrãrile cele mai grele (aratulu de prima-véra, semenaturele, etc.)

La munc'a pamentulu se obtine dela elu jumetate din lucrulu care l'ar face unu Englesu seu unu Francesu dela Nordu. Si din tôte acestea, candu se considera hran'a luata de unu tieranu romanu, este miratu cine-va de rezultatulu munciei lui.

Lucratorii tieriloru occidentale nu aru face de cãtu jumetate pre cãtu facu ei, deca aru fi supusi regimulu erburiloru si mamaligei“.*)

Aceste rele ale unei alimentatiunii neigienice, au fostu förte bine condensate in urmatöarele cuvinte de distinsulu professore dlu dr. Felix, carele cu deosebire s'a ocupatu mai multu timpu cu acãsta importanta cestiune.

„Muncitorii Romani n'au puterea dinamica pentru lucru cã muncitorii din alte tieri. Caus'a este frugalitatea lorü, seu mai bine abstinenti'a lorü exagerata“.**)

De asemenea ideile sale in acãsta cestiune le amu vediutu si la inceputulu acestui studiu, in espunerea ce amu facutu despre important'a s'a lucrare, rostita in faci'a Academiei Romane.

(Va urmã.)

Din Egiptu.

Essenti'a sciriloru din urma este, cã anglii au ocupatu si capital'a Cairo fara nici-o versare de sange, era dupa aceea insusi Arabi-pasi'a si amiculu seu Tulba-pasi'a se detera de buna voia in captivitatea angliloru, precum s'a datu de ex. Napoleonu III la Sedan. Pana acuma nu se scie cum voru calificã anglii faptele lui Arabi si ale celorlalti comandanti egipteni, fi-voru adeca tractati cã parte beligeranta de jure gentium, sau cã rebeli politici, sau chiaru cã criminali ordinari. Dara mai multu decãtu sörtea acelorü insurgenti nefericiti interessedia pe lumea politica, pe cea finantiala si comerciala celu mai de apröpe viitoriu alu cestiunii egiptene. Press'a Angliei pretinde, cã dupace numai anglii isi versara sangele si pungile pentru restaurarea ordinii in Egiptu, totu ei se si dispuna de viitorulu acelu statu, fara nici-unu amestecu alu celorlalte poteri. De opiniune diametralu opusa sunt altii cari pretindu cã cestiunea egiptena se fia tractata din nou in conferentia sau chiaru in congressu europenu. In totu casulu, diplomati'a nu

*) Dictionnaire Encyclopédique de sciences médicales, par A. Dechambre. Article Roumains, par Obédénare. Paris, 1877.

**) Vedi important'a sa lucrare asupr'a Higieni. Bucuresci, 1870.

va scapã de cestiunea aceea cu una cu doue, din cauza mai virtosu cã ea stã in legatura strinsa cu alte cestiuni nu numai africane si europene de importantia suprema.

Corespondentie particularie ale „Observatoriului“.

Tasnadu-Garvadu ^{8/9} 1882 (Selagiu).

In 5 si 6 Sept. a. c. s'a tinutu adunarea generala a Reuniunii invetiatoriloru romani Selagieni in numeru cã de 50 insi, in comun'a Supurulu-de susu sub conducerea reverend. domnu vicariu alu Silvaniei, Alimpiu Barboloviciu si spect. dnu Gavrilu Trifu profesoru de preparandia in Zelau, cã v.-presied. Au asistatu si on. dn. pretore din Tasnadu Andreiu Cosm'a, onor. domni Joanu Galu protop. in Supuru, Joanu Vicasiu prot. in Hidigu, Vas. Muresianu preotu in Giumeltisiu, Demetriu Cupsia preotu in Giorocuta, Joanu Popoviciu preotu in Corni, Teodoru Alesutianu notariu cerc. cu adjunctulu seu, si unu numeru considerabilu de poporeni din locu. La 8 ore se celebrã s. liturgia, la care invetiatorii adunati prin cantarile lorü, au facutu o mare placere si impresiune ascultatoriloru. La 10 ore dn. vicariu prin o vorbire petrudietoria deschise adunarea. Conformu programei v.-presied. ceti referatulu presidiulu despre cele inplinite! apoi cu mare placere amu ascultatu raportulu anualu cititu totu de zelosulu vice-presiedente. S'au ascultatu cetirea dissertatiuniloru prelucrate de invetiatorii: Michailu Bobisiu din Supuru; Vasiliu Popu din T.-Sarvadu, Teodoru Medanu din Hatenanu, Teod. Buciu din Cavasiu si Georgiu Popu din Giumeltisiu. Tôte acelea dissertatiuni au fostu ascultate cu atentiune si aplaudate.

S'au alesu comisiunile a) pentru inscrierea membriloru noi, b) pentru primirea taxelorü, c) pentru scutirea cassei, d) criticarea propuneriloru de proba, e) cernerea propuneriloru diverse, f) vinderea analelorü, g) de a referã despre espositiune, h) pentru sustinerea ordinii Prãndiu comunu nu s'a tinutu, dnulu pretoru inse cunoscendu prea bine frumös'a virtute a ospitalitatiei familiiloru din locu, pe langa ce a ospetatu pe 15 insi la masa propria, 'ia impartitu si pe ceilalti la alte familii adeverate amice ale culturai.

Siedinti'a a dou'a se deschise la 3 ore dupa am. Vasiliu Popu din T.-Sarvadu tinu lectiunea de proba din fisica „negur'a, norii, plöia si néu'a“ si Teodoru Buciu din Cavasiu din manufacturi „facerea cosieriloru din spetza“.

Se dete cetire ordinatiuniloru mai inalte si se visitã espositiunea in corpore; cu aceste se fini sied. 2-a, fiindu la 8 1/2 ore sér'a.

Rev. dn. vicariu, din caus'a multelorü afaceri oficiöse, fü silitu a se departã dintre noi, concrediendu conducerea presidiulu dlu v.-presied. In 6 l. c. la 8 ore v.-presied. deschise adunarea; apoi ascultãramu referarea comisiuniloru, din cari amu intielesu cã cu ocasiunea acestei adunari, la fondu s'au mai adaosu 9—10 fl., cã in an. cur. au incursu taxe dela membrii preste 150 fl., cã ambe propunerile de proba cu puçine observatiuni s'au judecatu de bine succese. Cu espositiunea inca au fostu indestuliti toti cei presenti. In deosebi invetiatoriulu Macedonu Botianu a produsu la espositiune unele desemnuri si manufacturi, cu cari a trasu atentiunea tuturorü, fiindu demne de lauda si de imitatu. Din acestu incidentu, s'a decisu a se publicã concursu impreunatu cu premiu pentru acelu invetiatoriu din Selagiu, care la adunarea generala venitöria va produce mai bune si mai frumöse manufacturi. Se votara ajutörie pentru veduve invetiatoresce, remase de unii membrii ai reuniunii selagiene. Cu maiortatea voturilor se decise cã, adunarea generala pe viitoriu se se tina in comun'a Arghihatu cerculu bisericelorü pe 15 Augustu, daca nu se va tinea cursu suplenitoriu pentru invetiatori.

Se concrediu autenticarea protocolulu Comiteturü centralu.

Dnulu vicepresiedinte multiaml locuitoriloru din Supuru, si in specia conducatoriloru lorü, pentru ospitalitatea adeveratu romanésca dovedita faciã de membrii reuniunii venitü la acãsta adunare, apoi ridicã ultim'a siedintia intre urari entusiastice de „se trãiesca“. Dn. Andreiu Cosm'a multiaml adunarei generale prin cuvinte calduröse si bine alese, pentru onörea ce s'a facutu comunei Supuru prin aceea, cã s'a alesu de locu alu adunarei generale, la care din partea tuturorü celorü presenti, cã respunsu pentru zelulu si osteni'a facuta faciã cu toti membrii adunati, si care de si oficiulu celu mare si greu ilu are, acela in aceste zile l'a lasatu si cu noi a petrecutu, i s'a esprimitu dese entusiasme de „se trãiesca“. Apoi intonãramu „Marire intru cei de susu lui Ddieu“ si dupa calduröse stringeri de mãnã ne departãramu cu neuitate suvenirü, pana la revedere in anulu venitoriu.

Vasiliu Popu,
participante.

Sciri diverse.

— (Sciri bisericesci s. a.) Escel. Sa dlu mitropolitulu Mironu Romanulu insocitu de parinti protosingeli Nicanor Fratesiu si Ilari. Puscariu a caletoritu la Desiu si de acolo in comun'a Poian'a-Blemei (comit. Solnocu, cerculu Cascau) spre a santi o bisericã noua. Au inceputu adeca bietii crestini a'si face bisericü nu numai de lemnu, ci si de pétra, chiaru si in comitatele feudali, in comunele iobagita si robite odiniöra, in care pana la imperatulu Josifu II nu erã permisu crestiniiloru de nationalitate romanésca a'si face bisericü de pétra, era in cetati nicidecum, decãtu numai din gratia mare, in vreo suburbe din cele mai

*) Vedi scrierea dlu Istrate. O pagina din istori'a nõstra contemporana.

**) Vedi: „Postulu la Romani“ de dr. Istrati, jurnalulu societatiei sciintieloru medicale, Nr. 20, 1879.

departate, precum e buna-ora chiaru si in Desiu, unde se vede o bisericuta mica de lemn, veche, forte strimta, pusa inainte cu 70 de ani (1812) pe nisce rupturi de locu, impresurata de cascioare ca cele iobagesci; preste acesta pe romanii din Desiu 'iau si mai pusu peccatele ca se se desbine inainte cu cativa ani, acolea la nasulu episcopului si alu consistoriului din Gherla in doue parti, spre cea mai mare bucuria a tuturor vrasmasiloru religiei si sangelui loru, apoi partea desbinata isi luã unu locu frumosu mai apröpe in orasiu; isi facu o mica bisericuta de scanduri si alaturea casa parochiala cu scöla; dupa aceea se apucara si „cei vechi“, isi luara unu altu locu largu si bunu, in o strada principala, unde si incepura zidirea bisericeii, inse fara ca se aiba nici a trei'a parte din capitalu si fara ca locuitorii romani preste o suta de mii de prin pregiuru se intielega, se petrunda, ce insemna pentru ei in Desiu o bisericu maräta, cu casa parochiala si scöla alaturea, prin urmare se si puna umerulu cu totii spre acelasi scopu. Vreo 15 pana in 20 familii din locu se sbuciuma cu adeveratu zelu crestinescu; ce folosu inse, ca glötele nu intielegu.

Öre inse nici clerulu se nu intielega? Episcopi'a din Gherla care existe de 30 de ani, nu are nici residentia, nici seminaru, nici bisericu catedrala, ci töte incaperile ii sunt numai inchiriate.

Episcopi'a din Caransebesiu cu numerulu poporatiunei totu cam alu celui dela Gherla, existe numai de 16 ani, are inse residentia propria si seminaru; nu voru trece multi ani si va mai avea unu altu institutu imosantu, fara ajutoriulu statului.

Mai voimu si alte linii paralele? Ar fi forte usioru a le continua . . .

Citimu in „Biseric'a si Scöla“ dela Aradu Nr. 36:

— (Presanti'a Sa dlu episcopu diecesanu Joana Metianu), in zelulu si solitudinea sa pastoralu pentru poporulu credinciosu, a intre-prinsu astadata o vizitare canonica in partile cele mai extreme a-le diecesei Aradului, in partea resaritäna a Bihorului. Preasanti'a Sa a plecatu din Aradu Vineri in 3 Sept. v. dupa mediedi cu trasur'a, insoöitu de secret. J. Papu, pe calea ce duce spre Boros-Sebesiu la Vascou, astu-feliu ca Sambata sera (4 Sept. v.) Preasanti'a sa sosindu in Vascou se celebredie aici Dumineca (5/17 Sept.) diminäta sant'a liturgie, era dupa mediedi vecerni'a in Baitia (Rézbánya). Luni apoi (6/18 Sept.) va cerceta comunele: Campani, Steiu si altele. Marti (7/19 Sept.) va cerceta comunele Dumbraveni, Rieni, Draganesci, Mezesia, etc. Mercuri (8/20 Sept.) va celebra sant'a liturgie in Beiusiu, era dupa mediedi va cerceta comunele Pocola si Robogani, de unde apoi va reintörce pe la Uncurisu directu la Aradu, ori trecandu prin opidulu Belia spre Borosineu.

Bibliografia.

Ne mai venira câteva produse literarie, la care nu lipsimu a trage atentiunea publicului nostru.

La loculu äntaiu punemu o gramatica, careia nu i se pöte face recomandatiune mai nepartiala si mai obiectiva, decâtu ca acesta este editiunea a siiesa, precum se mai vedu forte rare carti in literatur'a nötra, adeca:

Gramatic'a limbii romane pentru clasele gimnasiale, carte didactica, autorisata de in ministeriu alu instructiunei publice si alu culteloru, de Stefanu Neagoe profesoru de limb'a si literatur'a romana la liceu, cursu superioru, si la scöla normala (pedagogica) din Barladu. Bene-merenti cl. II. Editiunea VI. Adogita si imbunatatita. Barladu, 1883. Tipografi'a George Catzafany. Pretiulu 2 lei n. Aici la W. Krafft.

Mai departe, dela iubitu nostru poetu si publicistu:

— Notitie despre Bucovin'a de George Sionu. Bucuresci, 1882. Tipografi'a St. Michalescu, strad'a Covaci, 14.

— Nöulu calendariu de casa pe a. comunu 1883. Anulu III. Brasiovu, 1882. Tipografi'a Alexi. Pretiulu 30 cr. v. a., in Romani'a 75 bani. Cu portretulu domnului consiliariu de curte Jacobu Bolog'a si o scurta biografia a sa, apoi câteva naratiuni, poesii si alti articlii, cum si anuntii si notitii despre frumös'a tipografi'a Alexi in Brasiovu.

— Program'a gimnasiului super., preparandiei, normei si scölei populare de fetitie din Blasiu pe anulu scolastecu 1881/2. Blasiu, 1882. Cu tipariulu Semin. archidiecesanu. — cu date statistice.

— Reportulu alu XIII-lea despre gimnasiulu superiore gr.-catholicu romanescu din Naseudu dinpreuna cu unele date despre celelalte scöle sustinute ca si gimnasiulu din fondulu scolastecu centrale granitierescu si anume: despre scöla normala greco-cat. romanäca de baieti si de fetitie din Naseudu, despre cea normala gr.-or. roman. de baieti din Borgo-Prundu si despre cele triviale gr.-cat. din Sangeorgiu, Telciu si Zagr'a, pra anulu scolastecu 1881/82. Naseudu, 1882. Tipariulu lui T. Botschar in Bistritia.

— Ni se recomanda si o publicatiune germana locala, de mare folosu practic, nu numai pentru locuitorii Sibiuului, ci petru toti ömenii cati au afaceri si stau in orice relatiuni cu acesta cetate, cu piati'a ei comerciala, cu industri'a ei, cu auctoritatile publice, cu

advocatii, cu tipografii, librarii, redactiuni si cu ori-care ramura de professiuni, adeca siematismulu sau cartea de adrese a tuturor locuitoriloru de orice nationalitate. Titulu seu este:

Adressbuch der k. freien Stadt Hermannstadt und deren Umgebung. Herausgegeben vom Hermannstädter Bürger- und Gewerbe-Vereine. II. Jahrgang. Im Selbstverlage des Gewerbevereines. Hermannstadt, 1882. Gedruckt und in Commission bei W. Krafft. Pretiulu 60 cr. v. a.

— Amiculu Familiei Nr. 17 din 1/13 Sept. a. c., diurnalu socialu, beletristicu si literariu. Apare in 1/13 si 15/27 a fiacarei luni. Pretiulu de prenumeratiune pe 1 anu e 5 fl., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr., pentru Romani'a si tierile latine pe 1 anu unu galbenu austr. sau 13 franci, lei noi. Abonantii pe a. intregu primescu ca premiu de totu gratis portretele Maiestatiloru Loru Regele si Regin'a Romaniei; afara de acea multime de opuri cu jumetate pretiulu. Proprietariu, redactoru si editoriu N. F. Negrutiu. Gherla, 1882. Imprimeri'a „Aurora“ p. A. Todoranu.

Totu in editiunea nötra aparu:
Preotulu romanu, diariu bisericescu, scolast. si literariu. Ese in fasciclii lunari câte de 2 1/4 cöle. Pretiulu de prenumeratiune pe unu anu e 4 fl. Prenumerantii primescu ca premiu de totu gratis portretulu Mitropolitulu romanu Dr. Joana Vancea de Butés'a.

Cartile sateanului romanu, pentru trebuintele poporului romanu. Va esü in fiacare luna câte o carte. Pretiulu de prenumeratiune pe unu anu intregu e 1 fl. v. a., pentru Romani'a 3 franci — lei noi, platabili si in timbre postale. Prenumerantii voru primü ca premiu de totu gratis portretulu lui Avramu Jancu.

Töte aceste diarie se abonädia la cancelari'a Negrutiu in Gherla (Szamosujvár).

— Apelu la publiculu romanu. Am arangiatu unu tomu din incercarile mele si l'am pusu sub tipariu. Aducändu acesta la cunoscinti'a onor. publicu romanu, deschidu lista de abonare si rogu a mi se tinde sprinjulu recerutu. Opulu va portä titulu „flori de tömna“; va aparé neconditionatu spre finea lui Octobre a. c., si va continé 12—13 cöle tiparite. Pretiulu unui esempl. in editiune de lucsu, charteia velina, tipariu elegantu, rosii si negru — e 2 fl., editiune simpla 1 fl. v. austr. Colectantiloru dupa 10 esemplarie unulu gratis. Bani de prenumeratiune sunt a se trimite subscribului in Jadani (Zsadány) p. u. Merczyfalva, Temes-megye.

Datu in Jadani, la 6/18 Augustu 1882.

Teodoru V. Pacatianu.

— Urmatöriele publicatiuni le anuntiamu din nou:
Biseric'a orthodoxa romana diurnalu periodicu eclesiasticu. Anulu VI. Nr. 8. Tabel'a materiei: Misteriulu Eucharistiei. Cetirea si meditarea ss. scripturi Catedral'a metropolitana din Jasi. Positiunea preotulu ruralu. Deschiderea congresului bisericescu din Bucovin'a. Alu doilea discursu contra adversariloru vietiei monastice, alu stului Joana Chrisostomu. S Thasci Caecilli Cypriani de dominica oratione. Actu de donatiune. Sumariile siedintiei s. sinodu. — Bucuresci, 1882. Tipografi'a cartiloru bisericesci, strad'a Principatelor- Unite, Nr. 34.

Abonamentele se facu pe unu anu. Pretiulu abonamentulu pe unu anu este 12 lei noi. Abonantii carii nu voru primü numerii regulatu, voru reclamä la protoiereu, si la casu de a nu primü indetulare, voru reclamä de a dreptulu la redactiunea diurnalulu. Pentru stratinatate se va calculä portulu in plus. Abonamentele in capitala se facu la redactiunea diurnalulu, strad'a Calaretii Nr. 14, era in districte la protoierei si la biururile postale. Serisori nefrancate nu se primescu la redactiune. — Autorii de opere religiose, carii voru trimite la redactiunea acestui diurnalu câte unu esemplariu, voru avea dreptulu la trei publicatiuni din partea föiei, si de va fi trebuintia, se va publicä si o scurta analiza asupra operei.

— Bibli'a sau sant'a Scriptura a vechiului si a noului Testamentu edit. Buzeu 1856. Se vende la tipografi'a cartiloru bisericesci, cu pretiulu de 10 lei cinci volume. Amatorii din districte voru calculä portulu in plus.

— Psaltichia bisericesca, asediata in note musicale de Silvestru Morariu Andrievici. Tiparita cu spezele fondulu religionariu gr. or. alu Bucovinei, 1879.

Oper'a acesta a Inaltu Preasantit. Archiepiscopu si Mitropolitulu alu Bucovinei si Dalmatiei, D. Silvestru Morariu, este prim'a opera in felulu ei. Ea ne arata, ca music'a nötra bisericesca se pöte pune si pe note liniarie, e de ajunsu numai, ca cineva se cunöscä bine ambele aceste sisteme de note. Noi cu totu respectulu o anuntiamu Romaniloru orthodoxi, remanendu a se studiä de cätra barbatii competenti si a avisä atätu asupra ideei, ca melodiile bisericeii potu se fia puse pe note liniarie, câtu si asupra esecutiunei ei, aplicata acum de Inaltulu autoru.

— Sinai'a. Istori'a santei monastiri, lucrata dupa documentele vechi si noue si adäose cu traditiunile locale respective, de Archimandritulu G. Enacönu. Bucuresci 1881.

— Flori dela Golgotha, modeste incercari de poesii religiose-morale, de preotulu G. Floru Sachelarie. Bucuresci, 1882. Pretiulu 3 lei

— Manualu de istori'a santa a vechiului testamentu, traductiune lucrata pentru usulu eleviloru din Seminariile si scölele secundarie, de Diac. I. Costescu-Duca directoru si profes. la gimnasiulu din Alexandri'a „Alexandru Ghica“. Bucuresci, 1882. Pretiulu unui esempl. 1 fr. 50 bani.

— Protocolulu siedintiloru sinodulu eparchialu din dieces'a rom. gr. or. a Caransebesiului, tinutu in an. 1882. Lugosiu, 1882.

— Candel'a, diurnalu bisericescu literariu. Cernauti, 1882. Apare odata pe luna in fascioare de 3—4 cöle de pressa. Abonamentele pentru Romani'a 12 lei pe anu. — Nrulu 2 coprind: Cuventarea Preasantit.

Archiepiscopu si Mitropolitulu Dr. Silvestru Morariu Andrievici la deschiderea congresului bisericescu alu archidiecesei Bucovine in 14/26 Iuliu 1882. Legea veche ca pedagogu spre Christosu a coresponsu pe deplinu scopulu. Istori'a iconostasului in bisericile orthodoxe (continuare rusece).

Cuventarea tinuta la santirea bisericeii seminariale a Mitropoliei in Cernauti la 15/27 Iuliu 1882 de Dr. V. Mitrofanovici. Cuventu la dio'a serbat. Schimbarea la faöa a Domnului nostru Isusu Christosu, care e totu-ödatu si dio'a nascerei Maiest. Sale imperatulu nostru Franciscu Josifu I. Dio'a 6/18 Augustu (rusece). — Cronica.

— Avisu pentru cei ce nu au cunoscinti'a. Processele verbale de lucrurile stului sinodu se publica imediatu dupa terminarea fiacarei sessiuni in Monitor. oficialu.

Proiectulu de regulamentu pentru revisuirea si editarea cartiloru bisericesci este publicatu in Nr. 3 alu anulu alu V-lea, lun'a Decembre 1880; era regulamentulu sanctionatu de M. Sa Regele, este publicatu in Nr. 6 din anulu alu 6-lea alu acestui diariu, lun'a Juniu 1882. Prin urmare cei ce s'au interesatu si se interesädia, au potutu si potu a le cetü.

— Anunciu. In virtutea articl. 8 din regulamentulu s. Sinodu, pentru infintiarea juriului bisericescu, comitet. redactoru alu diurnalulu „Biseric'a orthodoxa romana“, face cunoscutu tuturoru persöneloru competente in materii teologice, ca cu inceperea anulu alu VI-lea alu föiei, se primescu la redactiune articule, pentru care dnii colaboratori voru primü o remuneratiune.

Pentru-cä articulele se fia primite si publicate, dnii colaboratori voru avea in vedere:

1. Ca in privirea materiei, ce voru voi a trage, se se conformedie cu program'a s. Sinodu, cuprinsu prin art. 6 din regulamentulu pentru diurnalulu bisericescu, care este publicatu in Nr. 1 din Octobre 1874;

2. In privirea limbii si a stilulu se voru conformä cu art. 9 si 10 din acelasi regulamentu.

3. In privirea ortografiei, voru cautä a fi câtu se va poté mai simpla si mai usiora de cetitu.

Remuneratiunea domniloru colaboratori pentru articulele publicate, se va face pe cöla de pressa a diurnalulu, precum si pe fractiuni din cöla.

Remuneratiunea se va face dupa aprecierea comitetulu dela 40—100 lei de cöla de tipariu.

Articulele primite la redactiune si nepublicate, se voru arde.

Cursulu bursi din Vien'a si Pest'a

in 18 Augustu st. n.

	Vien'a	Pest'a
Rent'a de auru unguerescu cu 6%	119.75	119.60
I emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orientalu ung.	90.90	91.—
II emissiune de oblig. de statu dela drumulu de feru orient. ung.	110.75	110.50
Oblig. de statu dela 1876 de ale drumulu de feru orient. ung.	95.50	95.75
Inprumutulu drumuriloru de feru ung.	135.—	135.—
Obligatiuni ung. de rescumperarea pamentulu	98.75	98.75
Obligatiuni ung. cu clausula de sortire	98.25	98.25
Obligatiuni urbariale temesiane	98.25	98.25
Obligatiuni urb. temesiane cu clausula de sortire	98.—	98.25
Obligatiuni urbariale transilvane	99.—	98.75
Obligatiuni urbariale croato-slavone	99.—	—
Obligatiuni ung. de rescumperarea diecimei de vinu	—	97.50
Datorie de statu austriaca in chartie	77.05	76.75
Datoria de statu in argintu	77.65	77.60
Rent'a de auru austriaca	95.40	95.30
Sorti de statu dela 1860	130.25	130.50
Actiuni de banca austro-ung.	825.—	825.—
Actiuni de banca de creditu ung.	318.—	324.50
Actiuni de creditu aust.	322.75	316.10
Scrisuri fonciari ale institutulu „Albin'a“ dela Sibiu	—	99.75
Galbini imper.	5.65	5.64
Napoleonödurulu	9.51	9.50
100 marce nemtiesci	58.40	58.45

Pentru	sortatu grauntie	cele mai acomodate
Originalu	Mayer	Treiaratorie
25.000 masine in activitate		Se se cöra marc'a fabricei
30 MEDAILLEN		30 MEDAILLEN
J. Grossmann		
Waitzner- strasse 76	Budapest'a	Waitzner- strasse 76

(99) 7--8

Editoru si redactoru responsabile: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**